

İSLAMİ BANKACILIKTA KULLANILAN TEVERRUK VE GÜNÜMÜZ UYGULAMALARI

TAWARRUQ USED IN ISLAMIC BANKING AND NOWADAYS PRACTICES

Cem ARPAĞ

Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Uluslararası Finans ve Katılım Bankacılığı,
İSTANBUL, ORCID: 0000-0002-9359-5626

Prof. Dr. Mustafa UÇAR

Biruni Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Programı,
TOPKAPI/ İSTANBUL, ORCID: 0000-0001-5164-2124

ÖZ

Tevrük kavramı, ticarete konu olan nakit ihtiyacının faizsiz enstrümanlarla nasıl giderileceği noktasında icad edilmiş, şekil yönünden meşru, amaç yönünden gayr-i meşru olan "vefân beyi" isimli işlemin bir benzeri ve modern olanıdır. Tevrüğün bazı bankalardaki bilinen uygulaması ise şu şekildedir; bankalar, nakit ihtiyacı olan müşterilere aracılık etmek amacıyla oluşturulmuş olan yabancı baki piyasasında (Londra borsası vb) vadeli baki satın almaktadır. Satın alınan baki, belirli bir vade sonrasında indirimli olarak peşin satışını gerçekleştirilmekte ve alış-satış arasındaki negatif fark, nakit ihtiyacı olan müşterinin kaybı olarak likitide ihtiyacı karşılanmaktadır. Bu çalışma, İslami Bankacılık'ta kullanılan yöntemlerden biri olan Tevrük'un günümüz uygulamalarında, özünden kopararak bir faiz hilesi haline getirilmiş olduğu öngörüsüne dayanarak hazırlanmıştır. Katılım Bankalarının güncel uygulamalarından örnekler verilerek konu hakkındaki düşüncemiz incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Tevrük işleminin tanımı yapılmış ve fıkhi açıdan incelenmiştir. Tevrük türlerinden; "Bireysel Tevrük, Ters Tevrük ve Organize Tevrük" birer başlık altında kısaca tanımlanarak Tevrük'un geçerlilik kuralları belirtilmiştir. Günümüz Katılım Bankacılığında kullanımda olan "Organize Tevrük" işlemine ait örnekler araştırılmış, fetvâsı verilen tevrük işlemi ile organize tevrük işleminin farkları detayları ile incelenmiştir. Sonuç bölümünde, başlangıçta yola çıkış noktamız olan Tevrük kullanımının günümüzde amacından uzaklaştırılarak dönüştürülmüş bir faiz uygulaması olduğu noktasındaki değerlendirmemiz sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Faizsiz Finans, İslami Bankacılık, Fon Kullanırma Yöntemleri, Tevrük

ABSTRACT

Tawarruq; is a similar and modern one to the "Vefân beyi" process. "Vefân beyi" is a process that has been invented to be distant from interest, conforms to the rules as a form, and does not conform to the rules as a purpose. The application of Tevrük in some banks is as follows; The person who needs the money comes to the bank, The bank buys the copper from the foreign market (for example London stock exchange) for this purpose, then sells the copper cheaply, the difference is the loss of the person, but it is getting the money he wants as a futures. This study is based on the assumption that Tevrük used in Islamic Banking has been converted into interest rate in today's applications. By giving examples from the current applications of the Participation Banks, our thoughts on the subject have been examined and evaluated, the definition of tevrük process is made and Tawarruq has been examined in terms of fiqh. Tawarruq varieties such as Individual Tawarruq, Reverse Tawarruq and Organize Tawarruq are briefly described under the heading and necessary rules have been given for Tawarruq to be valid. examples of the Organize Tawarruq process used in today's Participation Banking are given., The

differences between the teverruk process and the organized Tawarruq process are explained by examples. In the last section; It has been evaluated that Tawarruq has been removed from its true meaning and made it an interest rate.

Key Words: Participation Banking, Interest-free Finance, Islamic Banking, Stimulation Methods for Fund Usage, Tawarruq

1. TEVERRUK TANIMI VE FIKHİ AÇIDAN TEVERRUK

Teverruk yöntemi, katılım bankalarının kısa süreli likidite fazlalarının değerlendirilmesi yöntemidir. Bu yöntemle katılım bankaları, uluslararası emtia piyasasından peşin satın aldığı ya da aldırıldığı malları belirli bir kâr payı ekleyerek, müşterilerine vadeli olarak satmaktadır.

1.1. Teverruk Tanımı

Teverruk, nakit bulmak amacıyla, bir şahıstan vadeli olarak alınan bir malı, peşin olarak başka bir kişiye satmaktır.¹

Başka bir deyişle teverruk, nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla ticarete konu olan bir mal veya değeri vadeli alım-satım işlemi yöntemi olan murabaha ile vadeli olarak alıp, satıcıdan farklı bir kişiye peşin satma yöntemidir.²

Teverruk, Faizsiz Bankacılık Kurumları tarafından özellikle atıl fonlarını değerlendirmek adına kullanılan bir finansman şeklidir. Buna göre bankalar atıl fonlarını değerlendirmek için aşağıdaki yöntemi izlemektedirler: Faizsiz Bankacılık yapan bir banka, faizli veya faizsiz çalışan başka bir banka hesabında mevduat depo eder. Birinci banka ikinci bankadan kendi nam ve hesabına emtia alması siparişini verir. Bu banka müşterisi adına organize olmuş bir borsadan emtia alımı gerçekleştirir (Örneğin, Londra Metal Borsası). İkinci banka, müşterisinin adına tuttuğu emtianın kendisine vadeli ve karlı şekilde satılmasını talep eder. İkinci banka mülkiyetine aldığı emtiayı dilerse kendi nezdinde tutar dilerse de ikinci el piyasada satar. Böylece bankalar arasında emtia ticaretinin izi kalmaz, arada sadece vadeli plasman ilişkisi kalmış olur.³

1.2. Fıkhi Açıdan Teverruk

İslam hukukunda teverruk ile ilgili genel itibariyle olumlu görüşler yer almaktadır. İslam Fıkhiğini incelediğinizde Teverruk için ayrıca tanımlanmış bir akit türü yer almamaktadır. İne Satışı (iki kişinin kendi aralarında yaptığı alım-satım işlemi olarak tanımlanabilir) başlığında üçüncü kişilerin satışa dahil olması kısmında teverruk tarif edilmektedir. Bu kısımda mezheplerin görüşleri aktarılmaktadır. Görüşleri özetlersek, Ebu Hanefi'ye göre üçüncü bir kişi araya girmeksizin yapılan İne satışı fasittir, yani İne satışının uygun olması için üçüncü bir kişinin araya girmesi gerektiğini ifade eder. Şafii'ye göre bu tür işlemler kerahetle sahihtir, yani çok doğru bir uygulama olmasa da uygun kabul edilebilir. Maliki ve Hanbelilere göre kötülüğe giden yolu kapamak (seddü'z-zerayı) adına batıldır, yani insanlar bu uygulamayı yaparlarsa yanlışa sevk olabilirler bu nedenle uygun görülmemektedir.

Kemalüddin b. Hümam ise "Bir kimse bir miktar borca ihtiyaç duyar. Ama kendisinden borç istediği kişi borç vermektan imtina eder. Buna mukabil on lira değerindeki bir varlığı ona vadeli on beş liraya satar. Borçlanmak isteyen kişi bunu satın aldıktan sonra pazarda on liraya peşin satar. Bu işlemde hiçbir beis yoktur. Çünkü vade mal bedelinin bir bölümüne karşılıktır. Borç vermek de her zaman vacip değildir; bilakis menduptur." demektedir.

İslami Finans standartlarını belirleyen Bahreyn merkezli bir kuruluş olan İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI) ise teverruk konusunda şu şekilde bir standart yayımlamıştır. "Organize piyasalarda peşin emtia satış sözleşmeleri aşağıdaki şartlara riayet edilerek yapılabilir: Satılan emtia mevcut olmalı ve satıcının mülkiyetinde bulunmalıdır. Satılan emtiayı diğer mallardan ayrılabilir şekilde tayin edilmiş olmalıdır. Bu iki şartın gerçekleşmesi için emtianın varlığını ispat edip mülkiyetinin kime ait olduğunu belgeleyen ve rakam veya başka bilgiler yoluyla söz

¹ Bank Negara Malaysia Central Bank of Malaysia, Tawarruq Concept Paper, Yıl:2015, s.5

² Servet Bayındır, Fıkhi ve İktisadi Açıdan İslami Finans Para ve Sermaye Piyasaları 2, İstanbul, 2015, s.197

³ Hakan Arabacı, Türk Katılım Bankalarında Fon Kullandırma Yöntemleri, Bilecik 2015, s.29

konusu emtiayı diğer mallardan ayıran belgelerin varlığı yeterlidir. Müşterinin emtiayı teslim almasına engel olup mahsuplaşmaya zorlayan bir şart sözleşmede yer almamalıdır.”⁴

İslam Fıkıh Akademisi ise 2009 tarihinde organize teverruk ve ters teverruk’un caiz olmadığına dair bir karar almış ve bunu yayımlamıştır.

Günümüzde Katılım Bankaları ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği nezdinde yer alan Danışma Kurulları tarafından teverruk uygulamasına izin verilmektedir. Ancak bir ürün olarak genel bir uygulama şeklinde yapılmaması gerektiği, zaruret hali gözetilerek bu uygulamanın yapılması gerektiği şeklinde karar alınmıştır.

Bunun dışında Arap yarım adasında Araba kullanılarak teverruk yapılabilmektedir. Banka müşteriye vadeli olarak araç satmaktadır. Müşteri satın aldığı aracı 2. El piyasada satmakta ve ortaya nakit çıkartmaktadır. Bunun dışında buğday’da kullanılabilir. Banka müşteriye kendi deposundan vadeli olarak buğday satmaktadır. Müşteri buğdayı organize piyasada başka bir kişiye satarak ortaya nakit çıkartmaktadır. Malezya’da palmiye yağı kullanılarak da bu işlem yapılabilmektedir. Banka müşteriye vadeli olarak palmiye yağı satmaktadır. Müşteri piyasada palmiye yağını satarak ortaya nakit çıkartmaktadır. Türkiye’de Katılım Bankaları dışında bazı kişiler tarafından kiremit ve çimento üzerinden bu tür işlemler yapıldığı bilinmektedir.

2. TEVERRUK ÇEŞİTLERİ VE TEVERRUK İŞLEMİNİN GEÇERLİ OLMASI İÇİN GEÇERLİ KURALLAR

Teverruk işlemlerinde en yaygın olarak gerçek kişilere ait bireysel teverruk kullanımı olup, Organize teverruk ve Ters teverruk istisnai durumlarda kullanılan bir fonlama yöntemidir.

2.1. Bireysel Teverruk

Genel anlamda tarifi yapılan teverruk işlemi bireysel teverruk olup, işlemde üç taraf vardır. Bunlar birinci müşteri, satıcı, ikinci müşteri olarak adlandırılabilir. Bireysel teverrukta birinci müşterinin amacı aldığı malı kullanmak yahut ticarete konu edip kar elde etmek değil, nakde ulaşmaktır. Burada yapılan işlemi hileli alım satımdan ayıran, kişinin nakde ulaşmak için vadeli alımını yaptığı malı, mutlaka ilk satıcıdan farklı bir kişiye satmasıdır.⁵

2.2. Ters Teverruk

Mevduat sahibini parasını belirli bir vade ile faizsiz, risk ve getiri garantili olarak bankaya yatırmasını teminen uygulanan teverruk çeşidir. Diğer türlerde amaç nakit bulmakken bu işlemde amaç eldeki fazla nakdi risksiz ve belli bir gelir karşılığında finansal kuruluşa yatırmaktır. Bu yöntem günümüz finans mühendisleri tarafından vedia, vekâlet, murabaha, indirim yap peşin tahsil et ve va’d gibi her biri müstakil olan akitlerin bir araya getirilerek oluşturulduğu paket niteliğindeki yeni ve karmaşık bir finansal üründür.⁶ Çalışmamızı ana konusu olmaması sebebiyle sadece tanımını verilerek, yüzeysel olarak işlenmiştir. Ayrıntılı bilgiye girilmeyecektir.⁷

2.3. Organize Teverruk

Nakit ihtiyacı olan kişinin, bu ihtiyacını karşılamak amacıyla alacağı emtiâ için, vadeli borçlanma ayağını satıcı ile kendi arasında değil de bir katılım bankasını vekâlet yöntemiyle aracı kılarak yapması işlemidir. Bu durumda satıcı da aktif olarak yer alır ve günümüzde katılım bankalarında kullanılan bu yönteme “banka teverruku” da denilir.⁸

Organize teverruk işleminde, banka nakde ihtiyacı olan müşteriden gerekli teminatları aldıktan sonra, bir teverruk talep formu, bir kıymetli maden alım-satımı talep formu alınır.

⁴ Servet Bayındır, İslami Finasta Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri, İstanbul 2014, s.34

⁵ Servet Bayındır, İslami Finasta Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri, İstanbul 2014, s.204

⁶ Servet Bayındır, İslami Finasta Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri, İstanbul 2014, s.206

⁷ <http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/research/sunum-servet-bayindir.pdf?sfvrsn=2>, erişim: 26 Mart 2017

⁸ Servet Bayındır, İslami Finasta Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri, İstanbul 2014, s.206

Banka müşterinin talep formunda belirttiği miktarı, müşterinin hesabına geçebilmek için arka planda teverruk işlemini vekâleten gerçekleştirir. Burada söz konusu vekâlet yazılı ya da sözlü olarak verilmemiş olmakla birlikte, katılım bankasına müşterinin doldurup göndermiş olduğu 'kredi kullandırım talep formu' vekâlet sayılır, şeklinde bir uygulama söz konusudur.

Alınan talep formu vekâlet yerine kullanılmak suretiyle, banka hazine müdürlüğü servisi çalışanları tarafından, ilgili tutar kadar, Londra Metal Borsasında çelik, nikel, platin gibi metaller vadeli satın alınarak, üçüncü bir kişiye yine aynı piyasada peşin satılır. Daha sonra geri planda çalışan bu teverruk işlemi tamamlandıktan sonra oluşan bedel, murabaha kullandırımı şeklinde belirli vadelerde ödenmek üzere müşteri hesabına geçilir. Murabahadan farklı olarak başlangıçta anlaşıldığı üzere amaç müşterinin nakit ihtiyacını karşılamak olduğundan, bedel müşterinin göstereceği adreslere EFT(Elektronik Fon Transferi) ya da Havale yöntemiyle ödenmek yerine, doğrudan müşterinin cari hesabına ödenir ve o hesaptan istediği ödemeleri yapabileceği şekilde kullanımına sunulmuş olur.

2.4. Teverruk İşleminin Geçerli Olması İçin Gerekli Kurallar

Teverruk İşleminin geçerli olması için gerekli kurallar aşağıda maddeler halinde incelenmiştir;⁹

- Öncelikle tüm fikhî gereklilikler yerine getirilmelidir.
- Satış sözleşmesinin helâl kıldığı deliller, vadeli alım yapılırken kullanılacak murâbahâ satışının da meşrû olduğunu gösterir. “Allah, alışverişi helâl kıldı.”¹⁰ Ayeti bu deliller arasında zikredilebilir.
- Emtianın var olduğu tespit edilmelidir.
- Emtia, satın alınmadan evvel satıcının mülkiyetine geçmiş olmalıdır.
- Eğer bağlayıcı bir taahhütte bulunulmuşsa, bu, tek taraflı bir vââd olmalıdır.
- Sözleşme konusu, altın gümüş ve döviz olmamalıdır.
- Emtia, satıcının diğer varlıklarından tam olarak ayrılacak şekilde belirlenmelidir.

Bu da ya malın bizzat teslim alınması ya da gümrük beyannameleri gibi üzerinde malı gösterir Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu(GTİP) numaraları gibi belirteçler ile tespit edilebilir olmalıdır. Satın alınacak emtia, satıcının elindeki diğer mallardan belirgin bir şekilde ayırt edilemiyorsa bu emtia satışa konu olamaz. Zirâ bu durumda müşteri ile satıcının sorumlulukları karışmış olacaktır.

3. TEVERRUK İŞLEMİ GÜNÜMÜZ UYGULAMALARI

Günümüz uygulamalarında ağırlıklı olarak ödeme performansı olmayan fonlamalar için yapılandırılmalar, faturalandırılmayan işlemlerin fonlanması ve bedelli askerlik fonlanması olarak sıralandırabiliriz.

3.1. Askerlik Uygulaması

Katılım Bankaları, Bedelli askerlik uygulaması çıktığı dönemde, söz konusu bedeli karşılayabilmek için bankalardan kredi kullanmak yönündeki bireysel eğilimi farketmiş olduklarından, söz konusu ihtiyacı karşılamak ve kendi müşterilerine konvansiyonel bankalardaki hizmeti sunup bu sayede faizli bankalardan uzak tutulabilmesi için teverruk yapma yoluna gitmiş ve bu işlemin yapılmasının uygunluğunu danışma kurullarından çıkartmışlardır.

Söz konusu fonlamanın organize teverruk oluşu ve faizli işlem olabileceği kanaatimizce sebepleri şunlardır:

- Bireysel teverruk tanımında kişinin nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla bir emtiayı piyasadan vadeli satın alarak teslim alışından sonra üçüncü bir kişiye peşin satması söz konusu iken ve teverrukun geçerli olabilmesinin şartlarından bir tanesi malın fiziken satıcının diğer mallarından ayrılmış olması

⁹ AAOIFI, Faizsiz Bankacılık Standartları, İstanbul,2012, s.574-575

¹⁰ Bakara Suresi (2/275)

gerekirken ve Peygamber Efendimizin ‘yanında olmayanı satma’⁷ şeklinde açık emri bulunuyorken söz konusu işlemde bu şartlardan hiç birinin sağlanmıyor oluşu.

- Reel ticarete aracılık ederek faizsiz bankacılık yapıyor olan Katılım Bankalarının bu özelliklerinden ötürü, herhangi bir malın mütemmim cüzü olmadıkça, bir hizmeti fonlamaları caiz değildir. Oysa bu örnekte fonlaması yapılan konu bizzat askerlik hizmetinin kendisidir.
- Söz konusu işlem için Katılım Bankaları Danışma kurullarında bulunan hocalardan uygunluk alabilmek için işlemin mahiyetini gizli tuttıkları ve/veya kısmen anlattıkları bilinmektedir. Şöyleki Prof.Dr. Hayrettin Karaman teverruk ile ilgili genel bir uygunluk vermiş olup, verdiği uygunlukla “ Arada bir malın gerçek manada alım ve satımı bulduktan sonra mesele muarabaha uygulamasının bir çeşidi olur, buna da caiz dememek için sebep yoktur.” İfadesini kullanmıştır.¹¹

3.2. Yapılandırma Kredisi

Her bankanın müşterilerinin başına gelebileceği gibi Katılım Bankalarının müşterilerinin de zamanında kullandıkları kredileri ödeyemedikleri durum olmakta ve bu durumda Katılım Bankaları müşterinin gecikme gün sayısı sınırı olan 90 güne ulaşmadan yapılandırma kredisi kullanılmaktadır.

Söz konusu işlemi bir faturaya dayandıramayacaklarından dolayı, teverruk yapma yoluna gitmektedirler. Bu şekilde kullanılan kredinin de organize teverruk olduğu ve faizli işlem olabileceğini gösteren sebepler şu şekilde sıralanabilir;

- Müşteri borcunu ödeyemeyeceğini ve nakde ihtiyacı olduğunu bildirmiş olmakla birlikte, müşterinin amacı tek başına kredisini yapılandırmak ve kanuni takibe düşmemektir. Müşteri, bankanın kendisine sunduğu formları, içeriğinin ne olduğuna bakmaksızın imzalamakta, vekâlet yerine geçecek olduğu söylenen talep formu ve kıymetli maden alım satım formunda doldurulması gereken boşlukların ne olduğuna dahi bakmamakta ve söz konusu işlemin tamamlanarak, kanuni takip aşamasına ulaşmış olan taksitlerinin tahsilatının yapılmasından başka bir konuyla ilgilenmemektedir.
- Söz konusu işlemde banka teverruk yaptığını ifade etmiş olsa dahi, Londra Metal Borsasından alım satımı yapılan metallerin, fiziken teslim alınmıyor oluşu ve brokerlar aracılığı ile metallerin değerlerini gösterir senetlerin borsa üzerinden anlık alınıp satılıyor oluşu, söz konusu teverruk işleminin, fıkıhta uygunluğu verilen teverruk işlemi olmadığını göstermektedir.
- Yapılandırma kredisi kullanılırken teverruk yapmanın, ‘zorlaştırmayınız, kolaylaştırınız ‘ ilkesi gereğince uygulandığı Katılım Bankaları Birliğinin sitesinde bildirilmiş olmasına rağmen, amaç müşterinin işini kolaylaştırmak ve müşteriyi kanuni takibe düşmekten kurtarmak iken, kullanılan yeni kredide yeni komisyon alınmakta ve dahi gecikmiş taksitlerin tamamından gecikme bedelleri tahsil edilmekte, müşteriye bir kolaylık sağlanmış olmamaktadır.

3.3. Fatura Olmadığı Durumlarda Teverruk Kullanımı

Katılım Bankaları, Bankacılık piyasasında faaliyet gösteriyor olduğundan, özellikle yüksek cirolu Kurumsal Müşterilerin işlemlerini karşılayabilmek ve pastadan pay alabilmek adına, söz konusu müşterilerin büyük montanlı spot kredilerine de talip olmaktadır. Örneğin bir kurumsal müşteri, 11.000.000TL kredi kullanmak istediğinde, katılım bankaları da dahil çalışmakta olduğu tüm bankalardan fiyat istemekte ve fatura ibraz etmeyeceğini beyan etmektedir. Bu gibi durumlarda katılım bankası çalışanları söz konusu krediyi kullanılabilmek ve hedeflerini tutturabilmek için teverruk fiyatlaması yapmakta ve talebe talip olmaktadır. Müşteriden bir kredi talep formu ve bir kıymetli maden alım satım sözleşmesi temin ettikten sonra, arka planda organize teverruk işlemi yaparak bedeli müşterinin cari hesabına geçerek, direkt kullanımına sunmaktadırlar. Bu durumun caiz olmadığı hakkında kanaatimize sebep olan faktörler şunlardır;

¹¹ <http://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/teverruk-ve-vadeli-ilemler-2023239>, erişim: 1 Haziran 2017

- Müşteri nakit ihtiyacını karşılama amacıyla değil, sıradan bir kredi kullanma amacıyla olup, aynı fiyat teklifini tüm çalıştığı bankalardan almakta, en düşük vade oranını uygulayan ve en hızlı hizmeti veriyor olan bankayı seçmektedir. Burada amaç faizden kaçınarak bir ihtiyacı sağlamak değildir.
- Söz konusu müşteri reel piyasalarda emtia alım satımı yapan bir şirket olmasına rağmen, katılım bankası çalışanı müşterinin faturalarını isteyip, murabaha yöntemi ile kredi kullandırıp, satıcılara ödemeyi gerçekleştirmek yerine, müşteriyi kaçırmamak adına teverruk kullandırarak işin kolayına kaçırmaktadır. Bu durum ise başlı başına teverruk kullandırımı için verilen uygunluğa aykırıdır.

4. SONUÇ

Teverruk işlemlerinde eleştirilen nokta organize olarak işlemin yapılması ve mülkiyetin göstermelik olarak müşteride olması. Öncelikle bu noktaya dair önerilerimizi paylaşalım. Türkiye’ de araba üzerinden 2. El piyasadaki fiyatlar ve alım-satım vergileri yüzünden işlem yapılmamaktadır. Vadeli opsiyon borsasındaki buğday kontratları arka tarafta buğdayın fiziki olarak bulunmaması sebebiyle kullanılmaz. Fiziki bulundurma şartı konulursa burada işlem yapılabilir diye düşünmekteyim.

Bu durumda uygulanabilecek tek yol hisse senedi üzerinden hareket edilmesidir. Banka müşteriye vadeli olarak hisse senedini satar. Müşteri mülkiyetine almış olduğu hisse senedini isterse elinde tutar isterse borsada 3. bir kişiye satarak ortaya nakit çıkarır. Teverruk işleminde aslolanın ortaya nakit çıkarmak olmasından dolayı bu maddeye aykırılık ortaya çıkıyor. Bu madde de teverruk işlemleri düşünülerek İslami Finans kuruluşlarına özel bir değişiklik yapılırsa eleştirilen noktaya çözüm bulunmuş olunacaktır.

Diğer yandan İngiltere’deki Londra Metal Borsasının kullanılması da şart değil. Bunun yerine Borsa İstanbul’da ilgili piyasalar pekâlâ oluşturulabilir. Bu hususta Danışma Kurul üyeleri tarafından da görüşler iletilmektedir. Nihayetinde Borsa İstanbul tarafından çalışmalar da yapılmaktadır. İnşallah yakın zamanda en azından bu kısım çözüme kavuşabilir.

Ortada kabul edilmesi gerekli bir gerçek vardır. İnsanlar nakit paraya ihtiyaç duymaktadırlar. Çünkü insanların altın ve nakit gibi aldıkları borçları bulunmaktadır. İşlerinin devamı için, emekli olabilmek için veya askere gitmek için vb. Devlete yapması gereken ödemeler yer almaktadır. Firmaların ticari hayatını devam ettirebilmesi için yapması gereken nakit ödemeler vardır veya hava parası vb. herhangi bir evrakla gösteremeyeceği İslami Hukuk’a uygun ödemeleri olabilir, bu örnekler çoğaltılabilir. İnsanların bu ihtiyaçları karşılanmadığında onları faizli Banka ile çalışmaya mecbur bırakmaktayız. Bu nedenle insanların İslam Hukuk’una uygun ancak nakit ile çözebileceği ihtiyaçlarına cevap vermeliyiz.

Teverruk burada kullanabileceğimiz yegâne yöntem ve bu yönteme bir kısım âlimler tarafından itiraz edilese de genel olarak âlimler tarafından uygun görülür. O zaman bu yöntemin eleştirilen kısımlarını çözümlenmeye odaklanarak insanlara sunabiliriz.

Pekâlâ, eleştirilere yönelik çözümler tamamlanıncaya kadar ne yapacağız. İnsanların ihtiyaçları çözüm bulunana kadar bekleyemeyeceği için o zamana kadar mevcut yolları kullanmamız gerekmekte. Burada aslolan insanların hayatlarında karşılaştıkları finansal sorunlara İslami olarak cevap verebilmek. Zira teverruk uygulamasına izin verilen mezhep görüşlerinde de buna vurgu yapılmaktadır.

Katılım Bankaları, kişilerin, zor duruma düştüğünde, faize bulaşmadan nakit ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla fetvası alınmış olan teverruk işlemini, organize bir hale getirerek, amacının dışında kullanmakta ve bankacılık piyasasından daha büyük pay alabilmek adına bir istisna olan teverruku genelleştirmeye doğru yaklaşmaktadır. Bu durumda çalışmamızın tamamı okunduğunda anlaşılacağı üzere, teverruk kullandırımı amacının dışına çıkarılmış ve faiz hilesi olabilecek şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

KAYNAKÇA

AAOIFI, Faizsiz Bankacılık Standartları (Türkçe çevirisi, Odabaşı, Mehmet – Aktepe, İshak Emin, Faizsiz Bankacılık Standartları, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları, Yayın No:2, İstanbul, 2012).

Bakara Suresi (2/275).

Hakan Arabacı, Türk Katılım Bankalarında Fon Kullandırma Yöntemleri, Bilecik 2015,
Bank Negara Malaysia (Central Bank Of Malaysia,) Tawarruq Concept Paper, Issued On.15.04.2015
Servet Bayındır, İslami Finansta Para ve Sermaye Piyasası İşlemleri, İstanbul, 2014
Servet Bayındır “Fıkhî ve İktisadî Açıdan İslamî Finans (Para ve Sermeye Piyasaları)” ,İstanbul, 2015
<http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/research/sunum-servet-bayindir.pdf?sfvrsn=2>,
Erişim Tarihi: 26 Mart 2017
<http://www.yenisafak.com/yazarlar/hayrettinkaraman/teverruk-ve-vadeli-ilemler-2023239>,
Erişim Tarihi: 1 Haziran 2017